

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію Сидоренко Яни Володимирівни на тему:
«Професійна підготовка майбутніх учителів математики до формування інформаційно-цифрової компетентності учнів»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань А Освіта
за спеціальністю А5 Професійна освіта

Актуальність дисертаційного дослідження Сидоренко Яни Володимирівни зумовлена суттєвими змінами, що відбуваються в сучасній системі освіти під впливом цифровізації, розвитку штучного інтелекту, хмарних технологій, цифрових освітніх платформ та розширення можливостей електронного навчального середовища. За таких умов особливого значення набуває здатність учнів не лише користуватися цифровими засобами, а й критично працювати з інформацією, оцінювати її достовірність, створювати власний цифровий контент, безпечно та відповідально діяти в цифровому середовищі. Саме тому інформаційно-цифрова компетентність набуває статусу важливого освітнього результату сучасного учня.

Особливої актуальності проблема набуває у площині професійної підготовки майбутніх учителів математики. Як переконливо засвідчує проведений авторкою аналіз, значна частина наукових досліджень зосереджена переважно на формуванні цифрової, інформаційної та ІКТ-компетентності самого майбутнього вчителя, тоді як його підготовка до цілеспрямованого формування інформаційно-цифрової компетентності учнів залишається недостатньо розробленою.

Методологічні засади дисертаційного дослідження визначено обґрунтовано та відповідно до його предметної спрямованості. Позитивно оцінюємо поєднання компетентнісного, особистісно орієнтованого, діяльнісного, середовищного та інформаційно-цифрового підходів, що дозволило розглянути професійну підготовку майбутніх учителів математики як цілісний і багатовимірний процес. Таке методологічне поєднання забезпечує врахування не лише результативного аспекту підготовки, а й особистісної мотивації майбутнього вчителя, його включення у професійно спрямовану діяльність, впливу освітнього середовища та специфіки використання цифрових технологій у майбутній педагогічній практиці.

Вважаємо вдалим те, що обрані наукові підходи не існують у роботі ізольовано, а утворюють взаємопов'язану методологічну основу дослідження. Їх

інтеграція створила можливість послідовно перейти від теоретичного осмислення проблеми до обґрунтування педагогічних умов і подальшої експериментальної перевірки їх ефективності. Це свідчить про методологічну цілісність дослідження та відповідність обраного інструментарію поставленій меті й завданням дисертаційної роботи.

Однією з переваг дисертаційної роботи вважаємо ґрунтовність здійсненого авторкою аналізу проблеми професійної підготовки майбутніх учителів математики. Цінним є те, що науковий доробок дослідників не подано як просту сукупність окремих позицій, а систематизовано за основними напрямками розроблення означеної проблеми. Такий підхід дозволив авторці простежити сучасні тенденції професійної підготовки майбутнього вчителя математики, визначити місце цифрового складника в її структурі та виявити поступове зміщення наукового інтересу від формування власної інформаційної й цифрової компетентності педагога до його готовності реалізовувати конкретні професійні завдання в умовах цифровізації освіти.

Особливо важливим вважаємо зроблений на цій основі висновок про недостатню розробленість проблеми підготовки майбутнього вчителя математики саме до цілеспрямованого формування інформаційно-цифрової компетентності учнів. Це дозволило не лише аргументувати наявність відповідної наукової прогалини, а й переконливо визначити місце дисертаційного дослідження в сучасному педагогічному дискурсі та обґрунтувати подальшу логіку авторського наукового пошуку.

Вагомою перевагою дисертаційного дослідження є теоретична обґрунтованість і практична конкретизованість визначених педагогічних умов професійної підготовки майбутніх учителів математики до формування інформаційно-цифрової компетентності учнів. Запропоновані умови логічно впливають із результатів теоретичного аналізу проблеми та охоплюють мотиваційний, змістово-технологічний і практико-діяльнісний аспекти підготовки майбутнього педагога. Це забезпечує їх комплексний характер і спрямованість не лише на розширення цифрових знань і вмінь здобувачів, а й на формування готовності педагогічно доцільно використовувати цифрові технології у роботі з учнями.

Сильною стороною експериментальної частини дисертації вважаємо достатньо продуману критеріально-діагностичну базу дослідження. Авторкою обґрунтовано структуру готовності майбутніх учителів математики до формування інформаційно-цифрової компетентності учнів та на її основі визначено мотиваційний, когнітивний, операційно-діяльнісний і особистісно-

рефлексивний критерії. Це дає можливість оцінювати досліджувану готовність комплексно – від професійної мотивації та системи необхідних знань до практичної здатності реалізовувати відповідну діяльність і здійснювати рефлексивний аналіз власних педагогічних дій.

Позитивно оцінюємо й добір діагностичного інструментарію, що передбачає використання комплексу методик для визначення окремих показників готовності. Важливо, що авторка не обмежується одним видом діагностики, а поєднує різні способи отримання емпіричних даних; при цьому частина методик є авторською або адаптованою відповідно до специфіки предмета дослідження. Це дозволило отримати більш диференційовану характеристику сформованості досліджуваної готовності та простежити її динаміку за окремими критеріями й узагальненим показником.

Логічним, на наш погляд є спосіб реалізації визначених педагогічних умов у формуальному експерименті. Авторкою забезпечено поетапне їх упровадження через пропедевтично-підготовчий, мотиваційний, діяльнісно-практичний та рефлексивно-творчий етапи, що надало експериментальній роботі системності та послідовності. Особливо цінним є поєднання аудиторної, позааудиторної, навчально-професійної, квазіпрофесійної та рефлексивної діяльності, завдяки чому педагогічні умови реалізовувалися не ізольовано, а як взаємопов'язані складники цілісного процесу професійної підготовки.

Нам імпонує практико-орієнтований характер формуальної роботи, у межах якої майбутні вчителі математики поступово переходили від засвоєння знань і виконання окремих професійно спрямованих завдань до самостійного створення цифрових навчальних матеріалів, моделювання фрагментів уроків, апробації педагогічних рішень та рефлексивного аналізу власної діяльності. Така логіка реалізації педагогічних умов забезпечила набуття здобувачами реального досвіду виконання професійних завдань, безпосередньо пов'язаних із формуванням інформаційно-цифрової компетентності учнів.

Позитивної оцінки заслуговує належний рівень апробації та оприлюднення результатів дисертаційного дослідження. Основні наукові положення, теоретичні узагальнення та результати дослідницької роботи знайшли відображення у 16 публікаціях авторки, зокрема у статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України, зарубіжному науковому виданні, а також у матеріалах науково-практичних конференцій. Тематика публікацій охоплює ключові аспекти досліджуваної проблеми, що засвідчує послідовність наукового пошуку та системність висвітлення його результатів.

На окрему увагу заслуговує широка географія наукової апробації результатів дисертації, представлених на наукових заходах всеукраїнського та міжнародного рівнів. Уважаємо, що сукупність наукових публікацій та апробаційних заходів свідчить про належне представлення результатів дисертаційного дослідження в науковому середовищі.

Водночас вважаємо за доцільне висловити окремі зауваження та рекомендації.

1. У роботі авторкою виокремлено три компоненти готовності майбутніх учителів математики – мотиваційно-ціннісний, когнітивний і діяльнісний, тоді як діагностична система представлена чотирма критеріями, серед яких окремо визначено особистісно-рефлексивний. На нашу думку, доцільно було б більш чітко аргументувати співвідношення компонентної та критеріальної структур досліджуваної готовності, зокрема місце особистісно-рефлексивного критерію в межах визначених компонентів.

2. Комплексна реалізація педагогічних умов забезпечила статистично значущу позитивну динаміку в експериментальній групі. Водночас дослідження диференційованого впливу кожної з визначених умов на окремі критерії та показники готовності майбутніх учителів математики до формування інформаційно-цифрової компетентності учнів надало б більшу доказову базу.

3. Дисертаційне дослідження охоплює досить тривалий часовий проміжок, що припав на період інтенсивної цифрової трансформації освіти, а також воєнний стан в країні. У цьому контексті доцільним було б більш виразно характеризувати можливий вплив зовнішніх чинників – поширення дистанційного та змішаного навчання, стрімкого розвитку цифрових платформ і технологій штучного інтелекту – на динаміку цифрової підготовленості учасників експерименту.

4. У другому розділі дисертації варто було б узагальнити всі види квазіпрофесійної діяльності, до якої були залучені майбутні вчителі математики у вигляді таблиці.

Натомість, висловлені зауваження мають рекомендаційний характер і не знижують високий рівень виконання дисертаційної роботи. Дисертація **Сидоренко Яни Володимирівни «Професійна підготовка майбутніх учителів математики до формування інформаційно-цифрової компетентності учнів»** є завершеною, цілісною науковою кваліфікаційною роботою, яка має наукову новизну, теоретико-практичне значення, відповідає чинним вимогам наказу МОН України від 12.01.2017 р. №40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами, внесеними згідно з наказом МОН України від 31.05.2019

України від 31.05.2019 №759) і Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. №44 «Про затвердження порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (із змінами, внесеними згідно Постанови Кабінету Міністрів України №341 від 21.03.2022 р.), а її авторка – Сидоренко Яна Володимирівна – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності А5 Професійна освіта.

Рецензент:

кандидат педагогічних наук, доцент
в.о. завідувача кафедри розвитку дитини
раннього і дошкільного віку
ДЗ «Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка»

Ірина ГРЕЧИШКІНА

